UOT: 338:002.6

INNOVASIYALI AQRAR IQTISADIYYATIN FORMALAŞMASINDA INFORMASIYA-MƏSLƏHƏT XIDMƏTININ ROLU

T.S.HÜSEYNOV
AKTN Aqrar Tədqiqatlar Mərkəzi

Məqalədə iqtisadiyyatın aqrar sektorunun formalaşmasında innovasiya meylləri, eləcədə bu istiqamətdə informasiya- məsləhət xidmətinin rolu şərh edilmişdir.

Açar şözlər: *innovasiya, aqrar, iqtisadiyyat, səmərəlilik, informasiya.*

Respublikamızda son illərdə aparılan uğurlu islahatlar öz yüksək səmərəsini verməklə yanaşı, iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsi, ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlığının və rəqabət qabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi məsələlərini də bütövlükdə əhatə etməkdədir. İnnovasiyalı fəaliyyət, araşdırmalardan göründüyü kimi korporativ maraqların təzahürü kimi meydana çıxdıqda, yüksək ehtimalla rəqabət qabiliyyətinə malik olur. Odur ki, milli iqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində, habelə aqrar sahədə kollektiv səylərin məhsulu olmalıdır. Belə bir mövqe ilə razılaşmağı məqsədəuyğun hesab edirik ki, innovasiya fəaliyyəti insan kollektivinin "yeni elmi biliklər, ideyalar, kəşflər və ixtiralar, həmçinin mövcud və sınanmış elmi texnologiya, sistem və avadanlıqların istifadəsi və tətbiqi əsasında innovasiyaların tam həcmdə ictimai realizəsinə yönəldilmiş sistemli fəaliyyət növüdür" (1, s.17).

Hazırda ölkə iqtisadiyyatının hərəkətverici sektorlarından biri olan aqrar iqtisadiyyatın inkişafı və onun sosial-iqtisadi səmərəliliyinin yüksəldilməsi məsələləri aparılan iqtisadi islahatlar və siyasətin prioritet istiqamətlərindəndir. Ölkənin aqrar iqtisadiyyatının inkişafının təmin edilməsi və onun sosial-iqtisadi səmərəliliyinin yüksəldilməsində əsas məqsəd ölkə əhalisinin ərzaq və kənd təsərrüfatı məhsullarına olan tələbatının ödənilməsi, onların təzə və geni dəyişdirilməmiş məhsullara əlçatanlığının təmin edilməsidir.

Bununla yanaşı qeyd etmək lazımdır ki, aqrar sektorun inkişaf etdirilməsi kənd əhalisinin də məşğulluğunun qismən təmin edilməsi deməkdir. Aqrar iqtisadi səmərəliliyin yüksəldilməsinin başlıca şərtlərindən biri bu sahədə innovativ və unikal üsulların tətbiqidir. Belə ki, aqrar istehsalın həcminin artırılması, əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsi, aqrar bazara çıxışın sadələşdirilməsi və bütövlükdə sahənin rəqabət qabiliyyətliliyinin yüksəldilməsi məhz adları yuxarıda qeyd olunan üsulların tətbiqi və nəticələrinin qiymətləndirilməsi meyllərindən asılıdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin imzaladığı "Milli İqtisadiyyat prespektivi üzrə strateji yol xəritəsi"ndə aqrar sektorun inkişafı prioritet istiqamət kimi müəyyənləşdirilmişdir.

"Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalına dair strateji yol xəritəsi"ndə də səmərəli və dinamik inkişaf edən aqrar iqtisadiyyatın formalaşmasında innovasiya meyillərinin və informasiya-məsləhət xidmətinin rolu xüsusi vurğulanmışdır. Haqqında danışılan Strateji yol xəritəsində "hər bir strateji hədəfin reallaşdırılması üçün 2016-2020-ci illər üzrə prioritet istiqamətlər müəyyən olunaraq əsaslandırılmışdır. Strateji Yol Xəritəsinin həyata keçirilməsi ilə bağlı planlaşdırılan bütün icra tədbirləri həmin prioritet istiqamətlər üzrə qruplaşdırılmışdır" (2, s.5).

Innovasiyalı aqrar iqtisadiyyat dedikdə yenilikçi və mütərəqqi ideyaların, mülahizələrə əsaslanan idarəetmə qərarlarının, elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətlərinin və nəticələrinin tətbiqi ilə iqtisadı səmərəliliyin yüksəldilməsinə,əmək məhsuldarlığının artrılmasına istiqamətlənən iqtisadi fəaliyyət sahəsi nəzərdə tutulur. Innovativ aqrar istehsalın formalaşması istehsal məqsədilə elmi araşdırmalar və tədqiqatların intensiv təşkil edilməsi,sosial-iqtisadi səmərəliliyin yüksəldilməsi başlıca məqsədlərdən biri olmalıdır. Bu məqsədlə iqtisadi tədqiqatlar aşağıdakı istiqamətlərdə təşkil edilmişdir:

- Fundamental tədqiqatlar
- Tətbiqi tədqiqatlar
- İşləmələr
- Layihələndirmə
- Müvafiq məhsul və xidmət növünün hazırlanması
- Tesləşdirmə və sınaq
- Kütləvi istehsal
- Marketinq, satış və serviz xidmətləri.

Aqrar sektorun innovativ inkişafına mövcud iqtisadi şəraitin düzgün qiymətləndirilməsi və maliyyə dəstəyinin formalaşması da əhəmiyyətli dərəcədə

təsir göstərir. Aqrar istehsalın innovativliyini və dayanaqlılığını təmin etmək məqsədilə dünya ölkələrinin təcrübəsindən istifadə olunmalıdır. Ilk növbədə aqroparklar yaradılmalı və onların maddi-texniki təsnifatı effektivliklə həyata keçrilməlidir. Müasir aqroparkların yaradılması və inkişafı eləcə də bu istiqamətdə icrası nəzərdə tutulan məsələlər özünü ölkə başçısının "Aqrar sahədə idarəetmənin təkmilləşdirilməsi və institutsional islahatların sürətləndirilməsi" ilə bağlı sərəncamında daha aydın əks etdirir. Müasir aqroparklar dedikdə kənd təsərrüfatı və sənaye müəssələrinin fəaliyyətini özündə birləşdirən sistem nəzərdə tutulur. Bu baxımdan müasir aqroparkları aqroklasterlər adlandırsaq heç də yanılmarıq. Çünki, burada təkcə aqrar istehsal deyil, onun təşkili, idarə edilməsindən başlayaraq sosial-iqtisadi səmərəliliyin yüksəldilməsinə qədər bütün məsələlər və proseslər öz əksini tapır. Eləcə də müxtəlif texnoloji və sənaye parklarının yaradılması, onların elmi-texniki nəticələrinin aqrar iqtisadiyyata mütəmadi tətbiqi sosial-iqrisadi səmərəliliyin yüksəldilməsinin vacib məsələlərdəndir.

Qeyd olunanlarla yanaşı, onu da vurğulamaq lazımdır ki, innovasiyalı aqrar iqtisadiyyat konsaltinq xidmətlərinin inkişafından da əhəmiyyətli dərəcədə asılıdır. Bu məqsədlə dünya ölkələrində sahibkarlara iqtisadi səmərəliliyin yüksəldilməsi məqsədilə müxtəlif konsaltinq kompanyaları tərəfindən məsləhət xidmətləri göstərilir. Burada vaxt vahidi ərzində istehsal olunmuş məhsulun həcminin artırılması, məhsul və xidmət növünün vahidinə sərf olunmuş vaxt və əmək sərfinin aşağı salınması, rentabelliyinin yüksəldilməsi məsələləri əhatəli sərh edilir. Ölkəmizdə də bu istiqamətdə son illərdə müsbət meyllər hiss olunmaqdadır. Aqrar sahədə informasiya məsləhət-xidməti ölkəmizdə yeni sahə olmasına baxmayaraq kənd təsərrüfatının inkişafının aktuallığı və sosial- iqtisadi səmərəliliyin mütəmadi olaraq yüksəldilməsi zərurəti dövləti və aqrar subyektləri bu sahədə müəyyən naliyyətlər əldə etməyə gətirib çıxarmışdır.Dünya təcrübəsində informasiya-məsləhət xidməti mərkəzləri yüksək məfəət əldə edən sahələr kimi fəaliyyət göstərir. Bu xidmət mərkəzləri əsasən dövlətdən maliyyələşən və təsərrüfat-hesablı müəssələr kimi fəaliyyətlərini davam etdirirlər. Müasir dövrdə aqrar müəsisələrin, təsərrüfatların sabit, yüksək səmərəliliklə fəaliyyət göstərməsində informasiyanın əvəzedilməz rolu vardır.

Hazırkı dövrdə müəsisələr qarşısında duran ən mühüm problemlərdən biri çevik və səmərəli informasiya sisteminin yaradılmasıdır. Bu baxımdan ölkəmizdə innovativ aqrar iqtisadiyyatın formalaşması, inkişafı və rəqabət qabiliyyəlilik meyllərinin artırılması məqsədilə Aqrar Elm və İnnovasiya Mərkəzi yaradılmışdır. Mərkəzin tərkibində aqrar sahə üzrə 7 sahəvi elmi-tədqiqat institutları, 8 regional aqrar elm və innovasiya mərkəzləri fəaliyyət göstərir.

Aqrar Elm və İnnovasiya Mərkəzi bu sahədə iqtisadi səmərəliliyin yüksəldilməsi, əmək məhsuldarlığının artırılması, texnika və texnologiyadan səmərəli istifadə olunması, maya dəyərinin aşağı salınması, keyfiyyətin yüksəldilməsi, bir sözlə, sosial-iqtisadi səmərəliliyin yüksəldilməsi məqsədilə regionlarda müxtəlif elmi-praktiki seminarlar, təlimlər və maarifləndirmə tədbirləri təşkil edir. Resurların məhdud, tələbatların isə sonsuz olduğu qlobal iqtisadi mühit, təşkilat subyektlərindən daim yenilikçi ideyalara əsaslanmağı tələb edir. Aqrar Elm və İnnovasiya Mərkəzinin yüksək ixtisaslı mütəxəssisləri daim aqrar sahibkarlarla və fermer təsərrüfatlarının rəhbərləri ilə görüşür, öz yeni məsləhətlərini verir,onları vacib olan buklet,tövsiyə,broşur və kitablarla təmin edir.Əminliklə qeyd etmək olar ki, adları yuxarıda sadalanan fəaliyyət növlərinin icrası sahədə xeyli dərəcədə innovativ aqrar iqtisadiyyatın inkişafına təkan verəcək.

ƏDƏBIYYAT

1. Qasımov F.H., Nəcəfov Z. M. Innovasiyalar: yaranması, yayılması və inkişaf perspektivləri. Bakı, "Elm", 2009, 416 s. 2.Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalı və emalına dair strateji yol xəritəsi. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 6 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir. Bakı, 2016, 177 s. 3. A.H. Tağıyev.I.A.Aslanzadə. İnnovasiya menecmenti. Bakı, "Təknur", 2017, 352 s.

Роль информационной-консальтинговой службы в формировании инновационной аграрной экономики

Т.С.Гусейнов

В статье указаны инновационные наклонности в аграрной економике и роль информационной-консальтинговый службы.
Ключевые слова: *инновация, аграр, экономика, эффективность, информация.*

İnnovative information consultinq role in the formation of aqrarian economy

T.S.Huseynov

İn the article well the innovative trends as the formation agricultural sector of ekonomiy and also in this area was commentg the information consulting role.
Key wods: The innovation, agrarian, ekonomy,efticiency, the information.

e-mail: talib.huseynov.1963@mail.ru